

Сучасність Modernity

УДК 78:378.09(477.63)

СТАНОВЛЕННЯ ОПЕРНОЇ СТУДІЇ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ КОНСЕРВАТОРІЇ ім. М. ГЛІНКИ

Андрій ТУЛЯНЦЕВ

У статті проаналізовано принципи роботи режисерів та диригентів оперної студії в професійній підготовці студентів Дніпропетровської консерваторії ім. М. Глінки спеціалізації «Академічний спів».

Ключові слова: актор, сценічна мова, дихання, театральне мистецтво, сольний спів, голосоутворення, режисер, диригент, викладач, опера.

В статье анализируются принципы работы режиссеров и дирижеров оперной студии в профессиональной подготовке студентов Днепропетровской консерватории им. М. Глинки специализации «Академическое пение».

Ключевые слова: актер, сценическая речь, дыхание, театральное искусство, сольное пение, голосообразование, режиссер, дирижер, преподаватель, опера.

The article analyses some points concerning the historical development of artistic education at the Opera School of the M. Hlinka Dnipropetrovsk Conservatoire. The M. Hlinka Dnipropetrovsk Musical School was founded in 1898 and is one of the oldest institutions of higher education. Today the institution comprises the conservatoire, the Opera School and the central musical school. The Opera Studio of the M. Hlinka Dnipropetrovsk Conservatoire has a separate musical and theatrical repertoire which embraces the works of Ukrainian and world classics. The fifth-year graduates pass their state exams by performing the leads at the Dnipropetrovsk Opera and Ballet Theatre. In 2014, the fifth-year students first took part in the regional Drama Festival *Sicheslavna*.

Keywords: actor, scenic language, breathing, histrionics, solo singing, phonation, stage director, conductor, teacher, opera.

У ХХІ ст. до світового музично-театрального простору впевнено ввійшла Дніпропетровська консерваторія ім. М. Глінки. Випускники цього музичного вишу заслужено здобули славу вокальних та інструментальних зірок і прикрашають своїми виступами сцени найкращих театрів та філармоній як України, так і світу. Оперна студія – важливий науково-педагогічний підрозділ вищеназваної консерваторії. Метою в сценічному вихованні студентів-вокалістів є прагнення до високого рівня естетичної культури особистості, до естетичного освоєння нею дійсності. Виховання студентів спеціалізації «Академічний спів» направлене на розвиток виконавських здібностей, на вміння сприймати, відчувати та розуміти жанрово-професійні напрями, помічати позитивне та негативне, діяти самостійно, долучаючись до різних видів художньої діяльнос-

ті. Однак процес сценічного виховання студентів не зводиться до культивування окремих якостей (інтелектуальні, фізичні тощо), тому педагогічна концепція оперної студії Дніпропетровської консерваторії ім. М. Глінки базується на розвиваючому навчанні, що сприяє гармонійному становленню особистості. Фундаментом для цього є дисципліни конкретного професійного циклу, залучені до навчальних планів оперної студії («культура мови», «майстерність актора», «танок», «сценічний рух»), а також – презентації творчих проєктів, відвідування вистав музичних і драматичних театрів Дніпропетровщини, філармонійних концертів, вивчення теоретичних дисциплін музично-естетичного циклу.

Оперна студія відображає актуальні тенденції в розвитку музично-театральної освіти, у зростанні професійних вимог до майбутнього актора-вокаліста, сприяє ста-

АНДРІЙ ТУЛЯНЦЕВ. СТАНОВЛЕННЯ ОПЕРНОЇ СТУДІЇ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ КОНСЕРВАТОРІЇ...

новленню індивідуальності та жанрового розмаїття у виконавській практиці. Виховання актора-вокаліста ХХІ ст. – це процес формування цілісного сприйняття і правильного розуміння професійної орієнтації в сучасному мистецтві та соціумі; здатність до творчого самовиявлення в умовах сучасного видовищного ринку. На сучасному етапі найважливішим завданням освіти в оперній студії Дніпропетровської консерваторії ім. М. Глінки є підвищення рівня в навчанні та вихованні студентів-вокалістів, а також у їхній професійній підготовці. Успішне вирішення окресленого завдання значною мірою залежить від викладачів. Специфіка педагогічної роботи в оперній студії полягає в тому, що основним знаряддям праці викладача є власна персона, професійна зрілість якої дозволяє знаходити оптимальні рішення в постійно змінній сценічній ситуації і яка, урешті-решт, визначає результати всієї практичної діяльності викладача. Зрозуміло, що педагогічна діяльність в оперній студії – це творчий процес, оскільки вона не зводиться до повторення колись засвоєного матеріалу, адже в ньому постійно виникає щось нове. Властивості педагогічної майстерності охоплюють гуманістичну спрямованість діяльності викладача, професійні знання, уміння та навички, педагогічні здібності (забезпечують швидкість самовдосконалення) і техніку (гармонізує структуру педагогічної діяльності).

Сучасна сценічна театральна практика доводить, що творчість студента-вокаліста – це процес формування нового сценічного образу на основі переосмислення музичного матеріалу (нового результату або оригінальних шляхів) і мета дій щодо його досягнення. Визначальні характеристики творчості в оперній студії Дніпропетровської консерваторії ім. М. Глінки – це новизна і перетворення. Вокально-акторська творчість – процес створення і перетворення особистості майбутнього співака-актора. Педагогічна сценічна творчість виявляється в науковій діяльності педагога і у творчій педагогічній роботі (оригінальне вирішення вокально-акторських завдань, розробка нових виконавських методів, при-

йомів, застосування сценічного досвіду в нових умовах ХХІ ст., удосконалення системи роботи зі студентами, імпровізація в постановочному процесі). У багатьох ситуаціях викладачеві доводиться діяти не за «статутом», а приймати рішення, ґрунтуючись на особистих практичних знаннях і цінностях, використовувати повною мірою свою акторську майстерність, здібності. Чим багатша людина як особистість, тим вона цінніша як приклад для студентів, бо сприяє вдосконаленню роботи, створенню умов для творчості й розвитку.

Аналізуючи різноманітну діяльність оперної студії, необхідно наголосити на системному характері навчання, в основі якого функціонує режисерсько-диригентська лабораторія. До її складу входять: головний режисер Дніпропетровського державного академічного театру опери та балету, народний артист України Ю. Чайка; головний режисер Дніпропетровського академічного українського музично-драматичного театру культури ім. Т. Шевченка А. Канцедайло; режисер Харківського національного академічного театру опери та балету імені М. В. Лисенка О. Дугінов; викладачі М. Рябошлик і О. Мішин; балетмейстери В. Ніколаєва, С. Клепач, Ю. Войніков; головний диригент Дніпропетровського державного академічного театру опери та балету, народний артист України В. Гаркуша; диригенти М. Кузін і В. Овчаров; концертмейстери Г. Прудченко, І. Серьогіна, Л. Рибак, Н. Костроміна. Консультанти з вокалу: народна артистка України та СРСР, лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка Н. Суржина, заслужена артистка України Л. Гавриленко, лауреат Міжнародного конкурсу вокалістів ім. А. Дворжака О. Гопка. Саме ці викладачі в різні роки сприяли і нині сприяють підвищенню у світогляді студентів пріоритетності творчого компонента, заснованого на вихованні самостійності студентів та оволодінні ними комплексом теоретичних та практичних знань. Застосування такого підходу – безсумнівне, адже по закінченню консерваторії вокалісти виходять на сучасний рівень виконавства, знаходять свої сценічні майданчики.

СУЧАСНІСТЬ

Ірина Петрова – Розіна
(Дж. Россіні «Севільський
цирульник»)

Олександр Сергєєв – Фігаро,
Назар Немченко – Граф Альмавіва
(Дж. Россіні «Севільський
цирульник»)

Ірина Петрова – Кармен
(Ж. Бізе «Кармен»)

Назар Немченко – Хозе, Олена Самойлова – Мікаела
(Ж. Бізе «Кармен»)

АНДРІЙ ТУЛЯНЦЕВ. СТАНОВЛЕННЯ ОПЕРНОЇ СТУДІЇ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ КОНСЕРВАТОРІЇ...

Сценічна школа оперної студії – методологічно сформована концепція музично-театральної освіти студентів-вокалістів. Основою концепції є синтез виконавсько-сценічних, науково-методичних, художньо-освітнянських та психологічно-емоційних чинників, актуальність яких неможлива без репертуару, різноманітного за жанрами, стилістичними напрямками та формами. Проблема репертуару майбутнього актора-вокаліста більш ніж актуальна: це нові форми, нові художні образи, нова стилістика, а відтак, – нова інтонаційна мова, нові типи фактур, нові структурні, гармонічні, метроритмічні утворення (опера, оперета, класична естрада, мюзикл, ревію, телевізійні шоу, вуличні та корпоративні концерти, записи дисків, педагогічна діяльність). Актор, який співає, чи вокаліст, який грає? Ці напрямки тяжіють до нових музично-художніх виконавських технологій та діалогу з публікою. Так, упродовж минулих років репертуар оперної студії формували таким чином: сцени та дуети з вистав «Любовний напій» Г. Доніцетті, «Русалка» О. Даргомижського, «Русалка» А. Дворжака, «Фальстаф» і «Трубадур» Дж. Верді, «Євгеній Онєгін» П. Чайковського, «Снігуронька», «Казка про царя Салтана» й «Царева наречена» М. Римського-Корсакова, «Мадам Баттерфляй» Дж. Пуччіні, «Юлій Цезар» Г.-Ф. Генделя, «Казки Гофмана» Ж. Оффенбаха, «Гензель і Гретель» Е. Хумпердінка, «Лакме» Л. Деліба, «Італійка в Алжирі» Дж. Россіні, «Дон Паскуале» Г. Доніцетті, «Сільва» і «Маріца» І. Кальмана.

Обмін художнім досвідом між музично-театральними структурами (консерваторія – театр опери та балету – музично-драматичний театр – філармонія) у результаті комунікації, посилення міжжанрового взаємозбагачення, динаміка розвитку яких зумовлена потребами сучасної сценічної практики, активно впливає на творче зростання студентів-вокалістів. Неодноразово між оперною студією консерваторії та Дніпропетровським державним академічним театром опери та балету відбувалися унікальні акції: випускники 5 курсу склали державний іспит за фахом «Оперна майстерність» у виставах зазначеного театру.

Під диригуванням В. Гаркуші та режисурою Ю. Чайки випускники створили такі образи: Керубіно – І. Петрова, Барбарина – Н. Єременко («Весілля Фігаро» В.-А. Моцарта); Леонора – Ю. Мінчун («Трубадур» Дж. Верді); Франк – В. Гаркуша, Фогельзанг – Р. Бобкін, Зільберкланг – О. Гуцаленко, Херц – Ю. Худієнко («Директор театру» В.-А. Моцарта); Іоланта – Г. Архипова-Радужева («Іоланта» П. Чайковського); Рита – Ю. Борисова («Рита, або Піратський трикутник» Г. Доніцетті); Тетяна Ларіна – К. Антихевич, Ф. Єременко, Євгеній Онєгін – О. Клименко, Є. Заморський, Ленський – А. Коробейник («Євгеній Онєгін» П. Чайковського); Віолетта – Т. Дідур, Ю. Тинна, Жорж Жермон – М. Данилов («Травіата» Дж. Верді); Кармен – Т. Позивайло («Кармен» Ж. Бізе); Недда – Т. Ульякіна, Каніо – О. Журавель, Беппо, людина з Прологу, – І. Воєводін («Паяци» Р. Леонкавалло); Графиня – О. Синякова («Весілля Фігаро» В.-А. Моцарта); Зупан – О. Пасєка («Маріца» І. Кальмана; реж. В. Денисенко, дир. Ю. Бєднік, Дніпропетровський академічний український музично-драматичний театр культури ім. Т. Шевченка). У 2014 році, у супроводі студентського симфонічного оркестру «Festival», було виконано оперу «Моцарт та Сальєрі» М. Римського-Корсакова (диригент – заслужений діяч мистецтв України Д. Логвін; Сальєрі – Ю. Суббот, Моцарт – О. Журавель).

Авторська режисерська школа – особливість функціонування оперної студії Дніпропетровської консерваторії ім. М. Глінки: режисер М. Козолуп створив модерну версію опери «Весілля Фігаро» В.-А. Моцарта; партії виконали: Граф Альмавіва – І. Воєводін, Графиня – О. Синякова, Фігаро – Р. Лещов, Сюзанна – М. Рябошлик, Марцелліна – І. Мухіна, Бартоло – Ю. Суббот, Барбарина – С. Беякова. Режисерська майстерність притаманна й іншому викладачеві оперної студії – режисеру Ю. Чайці: аналіз та вирішення різноманітних педагогічних завдань, успішна емоційно насичена організація навчально-виховного процесу й здобуття очікуваних результатів. Її сутність полягає також у певних професійних і особистих якостях, які породжують цю діяльність і забезпечують її ефективність,

СУЧАСНІСТЬ

оскільки режисерсько-педагогічна майстерність – це своєрідний сплав культури, знань і світогляду викладача, його всебічної теоретичної підготовки з досконалим володінням прийомами навчання і виховання, виконавською технікою і досвідом.

Режисер та балетмейстер В. Ніколаєва, концертмейстер Г. Прудченко відкрили для національної музичної сцени невідомий твір, світ побачила версія опери «Ластівка» Дж. Пуччіні. Партії виконали: Магда – Г. Охотник, Прюньє – М. Єфименко, Лізетта – Е. Абдулліна, Іветта – П. Мала [1]. Займаючись творчою діяльністю, створюючи нове, викладачі Г. Прудченко й В. Ніколаєва передовсім звертаються до імпровізації, швидко і гнучко реагуючи на виклики сценічних завдань. Режисерсько-педагогічна імпровізація Г. Прудченко й В. Ніколаєвої завжди пов'язана з творчістю: в умовах сценічної імпровізації розгортається процес самоактуалізації і мобілізації творчих сил та здібностей, відбувається творчий саморозвиток викладачів і студентів. Відмінною ознакою сценічної імпровізації є те, що вона має загальнопедагогічну цінність, режисерську значущість, є показником якості творчого навчання і виховання студентів-вокалістів. Практика доводить, що в основі сценічної імпровізації лежать загальнокультурні, психолого-педагогічні та спеціальні знання, творча домінанта, сутність вокально-акторської імпровізації, уміння і навички імпровізування. Ці напрями визначають готовність педагогів Г. Прудченко й В. Ніколаєвої до сценічної імпровізації, тобто виявляють психолого-педагогічні знання, знання предмета і методики його викладання, розподілену й розвинену уяву, розвинену інтуїцію, творче відчуття (натхнення, творчий пошук), володіння мовленням, уміння спілкуватися та перевтілюватися, рефлексивні вміння, уміння швидко приймати рішення та їх реалізовувати, органічно переходити від експромтного до запланованого.

Для оперної студії Дніпропетровської консерваторії ім. М. Глінки 2014 рік ознаменувався тим, що оперна студія вперше взяла участь у 22-му фестивалі-конкурсі на вищу театральну нагороду Придніпров'я –

«Січеславна». Режисер Ю. Чайка і диригент В. Гаркуша показали оперу «Паяци» Р. Леонкавалло. Партії виконали: Недда – Т. Улькіна, Каніо – О. Журавель, Пролог – І. Воєводін. Студентське тріо отримало відзнаки в номінації «Надія “Січеславни”». Ось як відреагувала на це місцева періодика: «Чудовий приклад співпраці консерваторії та професійної сцени. Це гарна нагода для випускників проявити себе у виставі чинного репертуару, показати свої таланти уже в професійному колективі. Практично не викликає зауважень робота Тетяни Улькіної в партії Недди. Перед нами була не студентка-випускниця, а зріла артистка, котра з вражаючою легкістю веде вокальну партію, і рухається, і творить переконливий сценічний образ героїні» [2].

Новаторська авторська методика навчання вокально-акторській професії належить викладачеві оперної студії, солістці європейських оперних театрів, італійській співачці Н. Маргарит-Фронтоліні: усвідомлення власних вокально-акторських відчуттів під впливом природного сценічного існування. Її педагогічна діяльність як викладача оперної студії позначена експериментальністю. Як і в будь-якому виді творчості, у роботі співачки своєрідно переплетені нормативні (постають із встановлених законів, правил) і евристичні (створені під час власного пошуку) елементи. У методиці викладача Н. Маргарит-Фронтоліні чимало нового, змінного, варіативного, індивідуального, адже вона використовує свій виконавський досвід, у синтезі із українськими вокально-акторськими традиціями, на сценах оперних театрів Італії, Франції, Німеччини, Великобританії, Швейцарії, Японії. Педагог декларує, що, маючи багато спільного з іншими видами творчості (наукова, художня, технічна), сценічна – своєрідна, яка пов'язана з характером процесу, з його результатом – особистістю студента.

Сьогодні режисерсько-педагогічна творчість жорстко обмежена в часі. Н. Маргарит-Фронтоліні не чекає, доки прийде «осяяння», і навчає студентів необхідності швидко приймати рішення, орієнтуючись і на логічну обґрунтованість, і на інтуїцію, і на акторські здібності. Однак викладач зауважує,

АНДРІЙ ТУЛЯНЦЕВ. СТАНОВЛЕННЯ ОПЕРНОЇ СТУДІЇ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ КОНСЕРВАТОРІЇ...

що правильність інтуїтивно прийнятого рішення значною мірою залежить від досвіду студента, його знань, умінь, виконавської майстерності й творчого підходу до професійної діяльності. У цьому сенсі творчість виявляється в таких аспектах: уміння вільно застосовувати відомі дидактичні засоби в нових стандартних (або нестандартних) ситуаціях; здатність оптимально вирішити ситуацію іншим шляхом, відмінним від уже відомих, здатність до імпровізації, як вияву акторської майстерності.

Державним екзаменом у 2015 році для випускників оперної студії Дніпропетровської консерваторії ім. М. Глінки стала оперна постановка «Богеми» Р. Леонкавалло. На сцені Дніпропетровського державного

академічного театру опери та балету партії виконали: Мімі – Г. Охотник, А. Шевченко, Мюзетта – М. Рябошлик, Шонар – І. Воєводін. Вистава здобула високу оцінку фахівців та публіки. Відтак на сьогоднішньому етапі оперна студія Дніпропетровської консерваторії ім. М. Глінки є цілком сформованим професійним театром.

Джерела та література

1. Андреев А. Перша ластівка / А. Андреев // Горожанин. – 2014. – № 26 (448). – С. 23.
2. Гарбузюк М. Надія «Січеславни» / М. Гарбузюк // Театр плюс. – 2013. – № 288. – С. 6.
3. Іващенко Н. Співає Ірина Петрова / Н. Іващенко // Наше місто. – 2013. – № 49. – С. 4.

SUMMARY

The path of becoming and the formation of the M. Hlinka Dnipropetrovsk Conservatoire Opera School is complicated and fraught with topical intense search. It shows that the permanent connection with traditions of world musical and theatrical culture positively influences the development of students' educational and methodological process. It also promotes the ideological and artistic enrichment of the palette of its figurative and expressive means, the expansion of its problem-thematic horizons, the renewal of its national form, and deepening and broadening of modern humanistic content of opera art and international musical and scenic matter.

Focusing on folk and realistic traditions of world musical theatre, on its modern creative method – partial modernization of classic opera, which permit students of the Opera School of the Hlinka Dnipropetrovsk Conservatoire to reveal their own artistic styles, individualities, provides an interesting variety of musical and theatrical forms, styles, expressive means and methods. While overcoming the asperities and shortcomings related to crusted trends that emerged in our society at the turn of the 20th century, teachers and students intensify creative pursuit. It helps strengthen the cooperation of the Opera School of the Hlinka Dnipropetrovsk Conservatoire with companies of theatres of opera, music and drama, and drama and musical comedy, with philharmonic societies, organ and chamber music halls of Ukraine and foreign countries.

Practice shows that the experience of related arts – choreography, pantomime, drama, and videoclips – is being used more actively and assists increasing the range of admirers of opera, operetta, and musical.

The activities of the Hlinka Dnipropetrovsk Conservatoire Opera School reflect rich, intensive and interesting artistic and methodological paths of the most recent musical university in Ukraine. The Opera School asserts its own artistic bearing, original artistic repertoire and performing school and positively develops in the context of the entire modern musical dramatic art.

Keywords: actor, scenic language, breathing, histrionics, solo singing, phonation, stage director, conductor, teacher, opera.